

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԽԱՆԻՔԻ ԳԵՂԱՔԱՆԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՔԱՐԵԱՐՈՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐ

Քարեարոսական համար տարեցրջանը 5 ֆր. կամ 2 բլ. 20 ֆր. թղթով.

Առիշ ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելուած է, ամբողջ 9րդ տարեցրջանի (93 օգոստ.—94 մայիս) բաժնորդագրին է 20 ֆր. կանխիկ. կարելի է նաեւ բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար ալ որ ուզուի, ամեն մէկ ամսականը 2 1/2 ֆր. հաշուելով և 1894 մայիս ամսին անդին չանցնելու պայմանով.

Համակ և ծրար պէտք է ղրկել հետեւեալ հասցեով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France)

Թ. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 47

1894 ՄԱՐՏ 3

ՓԵՏՐՎԱՐ 19 (Հ.Տ.)

ՇԱՐՈՒ

Կը հրատարակուի Դ. ԿՆՔԻՍԻ օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր է վերագրածուի չհրատարակուած ձեռագիրները Թանուցումներ կը ներդնուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Թանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիւմ կարծէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիւմ:

Les annonces en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Allées de Meilhan, 44)

ԲՈՎԱՆԳԱՎՈՒԹԻՒՆ

Հայ դիւցազնունի մը. — Սեբաստիական յուրեր. — Թրքական բարբարոսութիւններ. — Յագոսմէնք Եղեգատի կողմեր. — Կ.պօլսի ամբիկեան դեսպանի պահանջները. — Հայեր յԱմերիկա. — Հայեր ի թիւրքիս. — Արմէնիա բաժնարգներին. — «Նար-Դար»ի տաճարակեր. — Օմիտիւն. — Թիւրքիսի յուրեր. — Առաջապահական խնդիրներ. — Ֆրանսա. — Պր. Կլաւդիոսի հրաժարը. — Արտասանման յուրեր. — Ծանուցումներ:

ՀԱՅ ԴԻԻՑԱՆՈՒՅԻ ՄԸ

Այսպիսով յունի. 15/27 բռնով կը գրեն մեզ հետեւեալը:

Վարդապետի (Թովմաքայէ) մէջ բնակող հետեւեալ օրաց վաշտի սպայ Շէֆֆիզը որ վաղուց Յարուսթիւն աղա կոչուած տեղացի հայուն տունը կը մտար, նրա Անիւն անուն աղջկը կառնուողէ և երկրորդ օրն ալ քեպիկ կը կարեն, կաւատ Մարգար կոչուած մի աղջուրաց հայի միջոցով:

Սակայն առեւանգութեան մի ուրիշ փորձ հետեւեալ օրերուցական տեսարանին կը յանդի: Էրզրում նա. հանգի Բասեն (Հասան Ղալա) գաւառի հերթով գիւղը Համիտիէ Քիւրտերը պաշարելով կը պահանջեն գիւղի քահանայի գեղանի աղջկը. գիւղացիքը կը մատնեն սալ, բարբարոսութիւններէ վախճալով. բայց աղջկը գոռալով «Ամօթ Հայութեան, ամօթ ձեր մարդկութեան», աղաղակներով կը զգալի իմանայ յանձնուելու և տունը կապաստանի: Իսկ գիւղերը եղբորը հետ կը փախչի գէպի Ռուսաց սահմանը: Անդ լեռանց մէջ քերտ ամբողջ կը պաշարեն քոյրն ու եղբայրը որոնք մի քարածայտի ծերային ապակներով կը կուլին Քիւրաց հետ մինչեւ որ փամփուշտները և ոյժերը կապտին. այն ատեն քոյրը ինկնելով եղբորը գիրկը կառէ. «Ահաւասիկ, եղբայր ջան, երկու փամփուշտ մնաց. զարկ քո առնու ձեռքդ, նախ եւ մեռնեմ որ քո մահ չտեսնեմ, իսկ միւսը գուցիտես»: Եղբայրը իր սիրեցեալ քոյրը կեանքն ու պատիւը ազատելէ յոյս կտրած, մէկ գնդակով քոյրը կը սպաննէ և զէթ պատիւը կապտէ, միւսով ալ ինքն իրեն վրայ կը պարպէ և վերաւոր կենաց Քիւրաց ձեռքը որոնք

բարբարոսական կոտանքներով կը տանին զինք թիւրք միւտիւրին կը յանձնեն բանտարկելու:

Երկրէս հայածանքներու և անօթութեան պատճառաւ Ռուսաց սահման անցնող գաղթականները դեռ չեն վերադարձած թէեւ հաստատաբար կը լսենք որ բարձրագոյն հրամայուած է ռուս տեղական պաշտօնեայներուն որ գաղթականները յետ դարձունեն. ատոնք կերելի թէ մինչեւ դարուն այնտեղ պիտի սպասեն:

Պայպիտի բանտը գտնուող քաղաքական 20ի չափ ամբաստանալներէն այս օրերը ազատուեցան հինգ հոգի որոնց մէջ է Տուտուխեան (Միս. ցեալ ընկերութեանց Ալաշկերտի վարժարանաց տեսուչ, գաւառուն, որ 3 տարիէ ի վեր բանտարկուած կը մնար, չնայելով որ ինք շատ զգուշաւոր մարդ էր և յեղափոխական գործին համակցութիւն ցոյց չէր տար):

Երկրին գրութիւնը դարձեալ նոյն ողբալի գրութիւնն է. հոյսի սղութիւնը սովացած գայերին (Գըրգաց) աւելի եւս համարձակութիւն տուած է, այնպէս որ ցորենի հորերը և ջրաղացները ամեն օր կը կողպտուին: Ղարաքիլիսէցի Ղուկասին Չիկանի գիւղն ունեցած ամբարը ցերեկով կը բանան մի խումբ Քիւրտեր և կը սկսին իրենց մէջ հաւասար չափով ցորենը չափել և բաժնել:

ՍԵՐԱՍՏԻԱԷՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

Սեբաստիական կը հաղորդեն հետեւեալները:

Խուլարկութիւնները և ձերբակալութիւնները կը շարունակուին: Վերջերս 60 ոստիկան զրկուեցան Թուրքասար հայաբնակ գիւղը: Իրենց իմաց տրուած էր թէ բազմութիւն գէնքեր պահուած կան այդ գիւղի մէջ: Մանրակրկիտ խուլարկութիւններ կատարելով, 50 հատ հին հրացան գտան, գայլախաղով գործածուելիք տեսակէն, անցած դարէն մնացած: Ռոսիականները յայտարարեցին թէ արգելուած զէնքեր են ատոնք և Թուրքասարցիները պատժելու համար, գիւղին երկու քահանայներն ու 12 գիւղացիներն առին բերին Սեբաստիա ուր մինչեւ այժմ բանտին մէջ կը տառապին խեղճերը:

Գրէթէ միւսնոյն միջոցին ոստիկանութիւնը երկրորդ անգամ բռնեց բանտարկեց մի խեղճ հայ որ արդէն մի անգամ ձերբակալուելով մէկ տարի և երեք ամիս բանտին մէջ մնացած էր իր դատաստանի սպասելով և վերջապէս մի քանի հարիւր օսմ. ոսկի տալով հալիւ յաջողած էր գնել իր ազատութիւն: Ահաւասիկ կարճաժամ կերպով իր պատմութիւնը Երեք տարի առաջ իր գրացիներէ մին որ կու գեր վրէժ լուծել իրմէն, գնաց իմաց տուաւ ոստիկանութեան թէ արիւնի բիծեր ունեցող մի պարկ տեսած է անոր տանը մէջ: Խեղճ մարդը ապացոյցներով հաստատեց թէ այդ պարկի վրայի արիւնի բիծերը մի ոչխարի արիւնի կաթիլներն էին, թէ իր մորթած այդ ոչխարի կէսն ալ մօտակայ մի գիւղ տարած էր իր մէկ բարեկաւ մի տունը: Պարկը զրկուեցաւ Կ. Պօլիս ուր քիմիագէտներ քննութեան ենթարկելով պաշտօնապէս ստուգեցին թէ պարկին վրայի բիծերը անասունի արիւն էին և ոչ թէ մահմեւ տակաւի: Ատոր վրայ արձակուեցաւ բանտարկուած հայը, 15 ամսեայ բանտարկութիւն մը միայն կրած լինելով, առանց իր վրայ յանցանք հաստատուելու: Այժմ նորէն ձերբակալու են զինք միւսնոյն ամբաստանութեամբ և առանց ուսէ ամենափոքր սպացոյց իր դէմ նորէն գտած լինելու: Մարդը բողբոսած է Կ. Պօլիս. բայց ո՞վ գիտէ, այդ բողբոս քանի՞ պիտի նստի իրեն:

ԹՐԵԱՎԱՆ ԲԱՐԲԱՐՈՍԱՒԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՆԱԹԻԱԷՆ կը գրեն մեզ հետեւեալը:

Մենք Մալաթիացի հայերս, Սուլթան Սուլի ըստած գիւղին սեփականատէր, կը բաղկանանք 25 տունէ և 176 անձէ: Ասկէ շատ տարիներ առաջ, մեր հայրեր Սուլթան Սուլի ըստած գիւղը իրենց ստակով արտեր գնած են որոնց քոչանները մեզ մօտ ունինք: Այդ գիւղին՝ որի մէջտեղէն դեռ մը կանցնի, բոլոր հողը հաշուելով 35,000 էօլլէքի տեղ և մէկ ջրաղացը, բոլորովին մեզ հայերիս կը վերաբերէ:

Վերջին ժամանակներ, օսմանեան Դ. զօրաբանակի կողմէն մի քանի հա-

զարապետներ գալով, մեր արտերէն 4 ժամ հետաւորութեամբ մի ազաւակ (ժիֆթիկ) հաստատեցին կայսերական հրովարտելով որ մինչեւ 10 րոպէ տեղ միայն ազարակին վերաբերիլ կը սահմանէր: Յետոյ պաշտօնեայ Րահմի պէյը իր բարբարոսութիւններով սկսեց զրգել Դ. զօրաբանակի հրամանատարին թէ պէտք է հոյոց արտերն աւանդ և ազարակին հետ միացունել որ անոնց արդիւնքովը զօրքերը կարենան շահուիլ ապա թէ ոչ անկարելի է: Կերելի թէ Դ. զօրաբանակի հրամանատար փաշան որ Երզնկա կը նստի, թոյլտուութիւն ստացաւ որովհետեւ սկսաւ իր ծրագիր գործադրել, բնի կերպով գրաւելով նախ գետին ալ կողմը գտնուած 20,000 էօլլէք տեղը: Երբ բողբոսեցինք, պատասխանեց թէ այս տեղեր պէտք են ազարակին համար որ թաւաւորին զօրքը կերակրուի: Սկսեցինք դատ վարել: Երբ գտտորան ներկայացանք, մեր բռնաւորն այնտեղ բացարձակապէս կըսէր թէ «Հողը թագաւորինն է, զինուորն ալ թագաւորինը. Հայերն ինչիւրեւոր օնինն»: Դատաւորները մեր սիրտ շահելու համար կեղծաւորաբար կը պատասխանէին թէ «Ահա Հայեր քոյսն (կասեալ թագիւր) ունին իրենց ձեռք որ կաւալարութեանն տրուած է և կառավարութիւնն ալ թագաւորինն է»: Մենք ալ դատաւորաց այդ խօսքերէն յուսալով թէ արդարութիւնը կը պաշտպանուի այստեղ, ամեն ծախքեր յանձն առինք դատը յառաջ տանելու համար, բայց ի զուր. որովհետեւ մէկ կողմէն թիւրք զինուորականները մեր արտեր կողոպտեցին, միւս կողմէն ալ թիւրք դատաւորները մեր դրամներ. ի հարկէ ատոնք իրարու գիտակցութեամբ կը գործէին:

Վերջապէս Կ.պօլսէն մի քանի քննիչ պաշտօնեայներ եկան. անոնց համար ալ շատ մը ստակներ վասնէն չեն յետոյ, երբ տեսանք որ արդարութեան ձայնը չպիտի կրնայ լսուիլ այստեղ, մարդ զրկեցինք Կ.պօլիս որ մեր կողմէ դատը վարեն այնտեղ և մինչեւ իսկ ուղղակի Սուլթանի գլխութեանն ու արդարութեանը գիմուս ընեն. բայց դարձեալ օգուտ չունեցաւ: Բարբարոս Րահմի պէյը կատարելով 8 տարի վերջ յալիշտակեց գետին միւս կողմը գտնուող 15 հազար էօլլէքի

30)ին,
ի ունե-
«Նոր-
լանդա-
անակ-
հաւա-
թիւն-
տաս-
ազ րին-
բաղ-
ու հե-
յ, այլ և
ընծա-
թիւեայ
և այլն-
նց էր:
Նորին
րապե-
սգրով.
ի տա-
ս. Միւ-
Մոս-
զեանը,
անհեր-
յայտ-
բիւնը-
տար» ին-
ու նաև
տրհա-
Ստան-
այ դե-
ռել :
Համ-
ը պի-
)
ն գրե-
ր գոր-
ան ա-
անեւով
ը գրեմ-
քները
ին գա-
տեմքեր
րու նա-
ատա-
ուեցան
25 տա-
ն հղո-
թեան
արդե-
իրենց
ազգա-
իրենց
շնոր-
կերու-
նն մէկ
մէկէն
մէջէն
ը կեր-
արու-
անին
ետե-
մաւո-
ուած է
տիւնա-
ած ենք
է փե-
րս .

գլխաւորը մի ուրիշ ձեռքի պարզ անդամէն է և այսպէս հետզհետէ կապուած են : Բայց որովհետեւ Օմիատինա զաղտնի ընկերութիւն է, անդամներն իրենց պատուի վրայ երդում կանեն որ իրենց անդամակցութիւնն նոյն իսկ ընկերութեան անդամներին չպիտի իմացունեն . իւրաքանչիւր հասարակ մատ իր ձեռքի միւս չորս մատերին հետ միայն յարաբերութեան մէջ պիտի գտնուի : Միայն բժաշմատեսներն են որ իրենց անդամների (զիրենք ալ մէջը հաշուելով) անուները գիտեն այն երկու ձեռքերէն որոնց մէկին մէջ իւրեւ բքամատ և միւսին մէջ լրբեւ պարզ մատ կը մաս աղցին . այնպէս որ իւրա հետ միշտ տեսակցող երկու երիտասարդներ, միեւնոյն ընտանիքէ երկու անձեր, փոխադարձապէս չեն գիտնար թէ միւսն ալ այդ խորհրդաւոր ընկերութեան անդամ է որովհետեւ բժաշմատեսներն ուշադրութիւն կանեն իրենց կից-մատեր զանազան ջրմաններէ ընտրելու :

Կատաւարութեան սկսած ժամանակը երբ ամեն ոք կը կարծէր թէ Ձեքային խնդրին համար կազմուած մի գաղտնի ընկերութիւն է, այստեղ գտնուող Թրանսայցիներն ալ համակրութիւն կը յայտնէին այդ ձերբակալուածներին : Բայց այժմ ա՛լ այդպէս չէ : Հիմա մեր առջեւ կը տեսնենք այլանդակ գաղափարներով կատարի դաւադիրներ որոնք ոչնչակալութեան և անխիղճանականութեան մէջ տեղ կը տատանուին և իրենք ալ չեն գիտեր թէ ի՞նչ կուզեն : Ազդէ՞ զատ, իրենց հասակն ա՛լ որ իրենց գաղափարներ լրջօրէն նկատի առնելու արգելք կը լինի, չափահասներէն աւելի վտանգաւոր կը դարձունէ զիրենք որովհետեւ գիտնար զարքայական եռանդը կը մղէ զիրենք անկասարգ դարձնէ՞նք իրեն, առաջին աստուծոյ տարիքի փորձառական խորհրդածութիւններէն հակախառնելու . »

ԹԻԻՐՔԻԱԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կարինի նոր կուսակալ Հագգը
փաշան փետրվար 9/21ին Կ.պօլսէն
ճանրայ ելած է Տրապիզոնի վրայով
իր պաշտօնատեղ երթալու համար :

— Սփրիկեան Տրիպօլի մէջ քօ-
ւէրաէն մէկ մարդ մեռած լինելով,
փետրվ. 4/16էն յետոյ նոյն տեղէն Կ.
պօլիս զնացող նաւերը 24 ժամ քա-
րանթինաի կինթարկուին :

— Կ.պօլսի մէջ բացուելիք օսմա-
նեան Արուստահանդիսի հիմնարկէ-
քը որ պիտի կատարուէր Սուլթանի
Ճննդեան տարեդարձի օրը (փետրվ.
10/22), յետաձգուեր է :

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԻՆԴԻՐՆԵՐ

կարմիր ծովին յատուկ առողջապահական մի ոտտիկանութիւն կազմակերպելու Յանձնաժողովը փետրվ. 27ին Յրանսարտաքին գործերին ախարարութեան ապարանքը արած նստին մէջ մասնաւորապէս քննութեան առաւ այն օրէնքներ որոնք պետի գործադրութիւն պատահեաւ Հնդկաստանի զանազան նաւահանգիստներէն մինչեւ Ճիտտէ ու խտաւորներ փոխադրող նաւերին վրայ :

— Առողջապահական Միջազգային Համաժողովի փետրվ. 28ին նախին մէջ կարգացուեցան Պարսկական Ծոցի մասին եղած որոշումները ինչպէս նաև ռուս պատուիրակ Պր. Ժաքովովի պատրաստ

տաճ ընդհանուր տեղեկագիրը Յանձ,
նախորդողի կատարած աշխատութիւն,
ներքի մասին :

—Ալեքսանտրիաէն կը հեռագրեն թէ քաղաքին առողջապահական խորհուրդը փարիզի Միջազգային Համաժողովի տուած որոշումներին համեմատ վճռեց բժշկական մի յանձնաժողով զրկել Սուէդոյ Արեւելքէն կամ Եարմիր ծովէն եկող նաւերին վրայ հակողութիւն պիտի անէ : Եթէ այդ նաւերի մէջ գտնուողներն առողջական վիճակը գոհացուցիչ լինի, իրենց պիտի թոյլատրուի Սուէդի ջրանցէն անցնիլ առանց քարանթինաի ենթարկուելու :

ՅՐԱՆՄԱ

Երեսփոխանական ժողովի այն ու
րոշում՝ որով դրանք բերուած ցորենի
100 քիլոն վրայ գրուած մաքսա-
տուրքը 5 ֆրանգէն 7 ֆրի բարձ-
րացաւ, Ծերակոյտ ժողովէն ալ ըն-
դունուեցաւ : Մաքսապաշտպան կու-
սակցութեան պատկանող երեսփո-
խանները կուգէին ա'լ աւելի բարձրա-
ցունել այդ տուրք, բայց կըսուի թէ
ոռւս կառավարութիւնը քաղաքա-
վարի կերպով յայտնած էր ֆրանսա-
կան կառավարութեան որ այդպիսի
պարագայի մէջ ինք ալ ֆրանքո-ռու-
սական առեւտրական գաշնադիրը իբ-
րեւ չեղեալ պիտի համարի : Արդէն
Ռուսիաի և Ալմանիաի միջև առեւ-
տըրական գաշնադրի մասին համա-
ձայնութիւն գոյանալը լաւ տպաւորու-
թիւն չէր թողած Ֆրանսաի մէջ, ուս-
տի Ֆրանսացիները չուզեցին մաքսա-
յին խտտութիւններով աւելի խրտե-
ցունել Ռուսիաին իր առեւտրական
չահերի մասին ունեցած դիւրադգա-
ծութիւնները :

— Լօթիէ անուն անիշխանականին
որ անցած նոյեմբեր ամսի 13ին փա-
րիզի մի ճաշարանի մէջ զարկած վե-
րաւորած էր Սերպիան դեպպան Եոր-
կէփէլը, փետր. 23ին դատաւարանը վեր-
ջանալով, ցկեանս չլթայակապ աշխա-
տութեան դատապարտուեցաւ: Լօթիէ
19 տարեկան մի երիտասարդ է, կոշ-
կակարի քով բանուոր էր, բայց յա-
ճախ անգործ կեանք վարել կը սիրէր:

— Անցած տարի փարիզի Օբէրաի
ծառուղիին մէջ Քարմոյի հանքերի
ընկերութեան կեդրոնատեղին առջեւ
մի պայթուցիկ ուռմբ դրուած էր որ
երբ Պօն-զՍնֆան փողոցի ոստիկանա-
պետի սենեակը տարին, պայթեցաւ
այնտեղ և մի քանի անձերի վիրաւո-
րուելուն ու մեռելուն պատճառ եղաւ
Այդ ժամանակ չարագործը չգտնուե-
ցաւ ։ Այժմ էմիլ Հանրիի, Թէրմի-
նիւս օթեւանի սրճարանին մէջ ուռմբ
արձակող անիշխանականի, հարցա-
քըննութիւններէն և նոյն իսկ իր խոս-
տովանութեամբ իմացուած է որ Պօն-
զՍնֆանի փողոցի պայթումի հեղինակն
այ այս երիտասարդն է եղեր ։

ՊՐ. ԿԼԱՏԸՄԹՈՆԻ ՀՐԱԺԱՐԸ

Լոնտոնի «Բէլ Մէլ Կազէթ» լրագիրն անցեալները լուր հրատարակած էր թէ Պր. Կլատըսթոն պիտի հրաժարի Անգլիայի նախարարապետութենէն ։ Պր. Կլատըսթոնի շրջակայ անձեր հերքեցին այդ լուր, աւելցունելով նաեւ թէ իրաւ է որ Պր. Կլատըսթոնի աչքերն ու ականջները չատ տկարացած են ։

Այժմ կերելի որ հերքումած լուս-
րը սուտ չէ, այլ միայն կանխասաց է
եղի որ ուղի հետեւ «Բէլ Մէլ Կազէթ»-ի
հինգշաբթի օրի թուին համեմատ
Պր. Կլաուրսթոնայսօր, շաբաթ, պիտի
ընդունուի Թագուհիէն որին պիտի
մատուցանէ իր հրաժարական : Պր.
Կլաուրսթոնի հրաժարականը պաշտօ-
նապէս պիտի ծանուցուի երկուշաբթի
օր : Նորին Վեհափառութիւն Թագու-
հին նախարարապետութեան պաշտօն
պիտի յանձնէ Լորտ Ռոզպէրիին որ
արտաքին գործերի նախարարն է
այժմ : Նախարարութեան մէջ ուրիշ
փոփոխութիւններ չպիտի լինին : Լորտ
Ռոզպէրի թէեւ ազատական կուսակ-
ցութեան կը պատկանի բայց պահ-
պանողականներին ալ հաճելի մի անձ.
Նաւորութիւն է :

Պր. Կլառուրթոնի մէկ աչքն արդէն իր տեսողութիւն բոլորովին կորուսած է, միւսին վրայ ալ սկսած է վարագոյր իջնել ։ Լսողութիւնն այնչափ տկարացած է որ Հանրային խորհրդարանին մէջ եղած վիճաբանութիւնները չէ կարող իր կեցած տեղէն լաւ լսել, որ անհրաժեշտ է հակառակորդներին փաստերը հիմնովին հերքելու և վիճաբանութիւններին իր ուզած ուղղութիւնն ու հետեւանքը տալու համար ։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Ֆրանսական լրագրիչները գրածն են նայելով Սերպիայի, Ռուսմանիայի և Պուլկարիայի միջև մի հրեհակ դաշնակցութիւն կազմուելու վրայ և որպիսի ծառայէ մեծ պետութիւնները հրեհակ դաշնակցութեան շահերին Ռուսիայի դէմ: Այդ դաշնակցութեան կազմուելուն գլխաւորապէս կաշխատեց Սերպիայի նախկին թագաւոր Միլանը որ վերջերս փարիզէն զնայց Պէլլրան իւր որդիին, Ալեքսանդր թագաւոր մօտ և իւր թեալգրութեամբ պաշտօնէն հրաժարեցունել տուաւ արմատական կուսակցութեան գլխաւորները որոնք ռուսական կուսակցութեան կը պատկանին :

— Պուլկարիաի իշխանուհուն առողջական վիճակը որ վախ պատճառած էր վերջերս, լաւանալու վրայ է

— Ռուսիայի Զարը տեղեկանալու
որ Ֆորժ եւ Շանթիէ աը լա Մէտի
թէրանէ Քրանստկան ընկերու
թեան նաւակայքին մէջ ռուսա
կան «Սմիթալ-Նախիմով» եւ «Բա
միաթ-Սլովա » շոգեհանաների նո
րոգութեանը մասին գործաւորներ
աւիրենց կողմէ յատկապէս փութա
ջանութիւն ցոյց կուտան գործը շո

տով յառաջ տանելու համար, 10,000
Ֆրանգ նուէր զրկեր է գործաւորնե-
րի փոխադարձ օգնութեան սնտու-
կին :

—Աւստրիաի Ֆրանձ Եղեճֆ կայս-
րը և կայսրուհին Ֆրանսա եկած են
Ալբ Մարիզիմ նահանգի Մարթէն
հրումադանը ուր մի քանի շաբաթ
անցունել մտադիր են : Եւ սրովհետեւ
կուղեն անծանօթ անունով մնալ այն-
տեղ, Ֆրանսական կառավարութեան
կողմէն պաշտօնապէս իրբեւ վեհապե-
տիհիւրընկալութեան արարողութիւն
ներշլիտի կատարուին, այլ միայն իրենց
ապահովութեան և հանդստութեան
համար հարկ եղած դիւրութիւնները
պիտի ընծայուին : Կայսրը ուրբաթ
օր Մօնթէ Քարլօ ալ գնացեր պուշ-
տեր է :

—Անիշխանական ֆրանսուա Պուր-
տէշին՝ որ կը ընդհանրապէս պարտիկըն մէջ
մեռաւ իր պայթուցիկ նիւթերէն,
լծադման օրը հականիշխանական
ցոյցեր եղան : Լոստոնի ժողովուրդը
ցեխ և աղտեղութիւններ նետեց դա-
գաղին վրայ, անիշխանականների ժա-
ղովատեղին ապակիները կտարտեցին
և Պուրտէշի յօւղարկաւոր անիշխա-
նականներին ալ խիստ դասեր պիտի
տային եթէ ոստիկանութիւնը մեծ
դժուարութեամբ չյաջողեր պահպա-
նել զանոնք :

—Հոռովմէն կը հեռագրեն փետրվար 28ին թէ նախարարապետ Պր. Քրիստիանի նոյն օր խորհրդարանին մէջ ըսեալ է որ կատարուած քննութիւններէն հասկցուած է թէ Սիկիլիաի մէջ վերջերս պատահած խռովութիւնները ոչ թէ ժողովրդին թշուառութեան հետեւանքն էին, այլ օտարազգի յիշատակականներին այդտեղ ընկերութիւններ կազմելով ժողովուրդը կառավարութեան դէմ զրգուկէն յառաջ եկած էին. թէ այդ յեղափոխականներ Մարսէլլի մէջ մի ժողով գումարած և հոն որոշած էին այնպիսի մէկը ղրկել Բալէրմօ որ կարենայ մի նոր Կարիպալտի հանգիստնալ անիշխանականութեան ի նպաստ. թէ ընդհանուր ապստամբութիւնը պիտի ծագէր փետրվար ամսին մէջ և գիւղացիներին խոստացած էին որ հոգերը կը բաժնեն ատոնց մէջ : Իրենց հաշուի մէջ էր նաեւ այն ենթադրութիւն թէ այս տարի պատերազմ պիտի ծագէր Ռուսիաի օգնութեամբը որին յանձնել կը խորհէին Խալիաի ծովագերեայ ամրոցներէ մին : Մինչև իսկ ապստամբութեան հրաւիրող յայտարարութիւններ ցրուած էին արգէն ի վերջոյ Պր. Քրիստիանի յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պարտաւորեցաւ խռովայող նահանգներին մէջ պաշարման վիճակ հրատարակել այն գերազոյն օրէնքի համեմատ որի զօրութեամբ ամեն ազգեր իրաւունք ունին իրենց ղոյութիւն պաշտպանելու : Երեսփոխանները ծափահարած են այդ յայտարարութեան և այդպէս վերջացած է նոյն օրի նիստը : Ֆրանսական լրագիրները կը հերքեն Պ. Քրիստիանի քառանքեր :

ԺԳ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ
ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ
(ԶԱՔԱՐԻՍ ՍՈՐՈՅԱՆՈՎ)

ՅՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԹԱՐԳԱՐԱՆՑ
ՄԱՐՏԻ ԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ

1894

Պուլկարի առկաութեան հետ
բնակիչներէ մէկին, զաւարիա Սթոյա-
նովի, որ իր ընդունակութեան և հայ-
րենասիրական ոգեւորութեան շնոր-
հով յաջողեցաւ մի լինաւնակ գիւ-
ղացի հովուի պարզ վիճակէն հետզ-
հետէ արհեստաւոր, վարժապետ, յե-
ղափոխական գործիչ, խմբագրապետ
և վերջապէս ազատ Պուլկարի Ս. զ-
գային ժողովին նախագահ դառնալ,
խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրու-
թիւնն է, որ ուշագրութեան արժանի
տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլկա-
րի մի թիւրքի լուծէն ազատելու աշ-
խատող պուլկար հայրենասէր յեղա-
փոխականների գործունէութեանը
մասին: Սկիզբը դրուած է նաեւ հեղի-
նակին, Բորիսէսէօր Լուի Լըմէի, և
թարգմանչին միջև եղած թղթակ-
ցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգ-
մանութեանն առթով:

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ
իր յառաջաբանի վերջ թէ «Չար-
մանք պիտի պատճառէ ինձ և թէ ըն-
թերցողների հետաքրքրութիւնը
չարժի պետական մարդ դարձած մի
գիւղացու այս վաւերական պատմու-
թեան վրայ»:

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ
1 ֆրանկ և 40 սանթիմ:

Տարածելու համար մեծ քանակու-
թեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը
լինի:

(Պարսկաստանի Հայերէն համար
1 ֆրանկ է):

ՄԱՌՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Հետեւեալ գիրքերը կարելի է ըս-
տանալ Սթոյանի խմբագրատունէն
իրենց առջեւ նշանակուած գիներով
որոնց մէջ հաշուուած է և ղրկելու
փոստի ծախքը:

Արձ. Ե. Բ. Գալստիսի «Վեճաբուած» գիրք
գրքագիր:

Խորհրդանշան Հայրիկ, Սիւրաք և Սա-
մուէլ: 1 ֆր. և 75 սանթիմ:

Բաֆֆի, Արծիւ վաճառականի
(Խորհրդանշան Հայրիկ): 1893 (Էջմիածնի
կաթողիկոսութեան և Խորհրդանշան Հայ-
րիկի մասին Բաֆֆիի գրածների մէկ
ամփոփումն է: Սկիզբը դրուած է
վեհ. Հայրիկի պատկերը):

գին 2 ֆր. 45

ԲԱՅՅԻ — Վեպիկներ և պատկեր-
ներ (Տպուած և անտիպ աշխատու-
թիւններէ): Հատոր Ա. Գին 7 ֆր.:

Հ. Բարսեղ Սարգիսեան, Ուսում
անասիրութիւն Մանիքէա Պապի
կեան թմբակեցիներու աղանդին և
Գր. Նարեկացու թուղթը (Կրօնական
նորերու գաղափարների տարածման

պատճառով Հայաստանեայց ժողովրդ-
դինմէջ ծագած երկարատեւ և մեծ
յուզումներէ մի առանձին ուսումնա-
սիրութիւնն է որի մասին գրուած
չկայ Հայոց պատմութեան դասագիր-
քերէն մէջ):

2 ֆր. 20 սանթիմ.:

Գիշտ Բանաստեղծ Սիւրաքեան, Դի-
ւան Հայոց պատմութեան. Գիրք Ա.
Բ. 1780. 1834. Տպագր. Թիֆլիզ. 1893
(Հայոց ազգի 54 տարու պատմութիւ-
նը կը ներկայացունէ, մասնաւորապէս
Էջմիածնի գլխէն անցածները, պատ-
մական վաւերացումներով: Սկիզ-
բը դրուած է Կարբեցի Յովհաննէս
կաթողիկոսի պատկերը: Սյա աշխա-
տութիւնն արժանացած է Սահակ-
Մանուկեան մրցանակին): 7 ֆր.

Կոստանդին Սարգիսեան, Հայրե-
նիքից դուրս: Վեպիկ. Հրատարա-
կութիւն Մ. Թարգմանների (Մեծա-
գոյն բաղդի յոյսերով հայրենիքէն
դուրս ելած մի հարուստ գիւղացու
պատահած թշուառութիւնները կը
նկարագրէ որ հաղիւ իր հայրենիք
վերադառնալով հոն կրցած է գանել
իր հանգստութիւն): 50 սանթիմ.

ԾԱՌՈՒ ԳԻՐՔ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐ

Հ. Յ. Վ. Իսախանեան. Կրթարան
անգլիական լեզուի (Անգլիկէն լեզուն
գիրքն և գործնական ոճով սովորեցու-
նող քերականութիւն մ'է հրահանգ-
ներով մէկտեղ): Ա. հատորը կը բաղ-
կանայ 256 երեսէ և Բ. հատորը 216
երեսէ: Վերջն ալ յաւելուած մը կայ
50 երեսէ բաղկացած որ հայերէն հը-
րահանգների անգլիկէն թարգմա-
նութիւնն է: Երկու հատորը միասին
5 ֆր.: (1 տողար ամբիկեան):

Նշանակք Հայաստանեայց Մայր
Հայաստանի պատկերը՝ Հայոց 4 թա-
գաւորութիւնների նշանակներովը
մէկտեղ փայլուն թղթի վրայ և կանաչ,
կապոյտ և դեղին գոյներով ներկուած:
1 ֆրանկ:

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՍՐԵՋԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐ

Տաճկական բռնութեան նահատակ
եղող խորէն Նարայէ-Լուսինեան Սըր-
բազանի պատկերը ընտիր թղթի վը-
րայ տպուած կը ծախուի Սթոյանի
խմբագրատունը: Գինն է 65 սան-
թիմ, փոստի ծախքը խմբագրատու-
նէն վճարուելով:

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐԱԿԱՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ա. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՀԱՏՈՒԹԵԱՆ

Բ. Տպագրութիւն

«Հայոց Հայրենասիրական Միու-
թեան» հրատարակած այս վարդապե-

տարանի մէջ համառօտ կերպով բա-
ցատրուած է թէ իւրաքանչիւր հայ-
րենասէր Հայ ինչ փափաքներ պէտք
է ունենայ և ինչ պարտքեր ունի կա-
տարելու:

Կը խնդրուի ամեն հայրենասէր Հա-
յերէ իրենց շրջանի մէջ տարածել այս
տետրակ: Մէկ անգամէն 50 օրինակ
ծախու առնողին կը դրկուի 5 ֆրանկ
Հատին գինն է 15 սանթիմ (Պարսկաս-
տանի Հայերէն համար 10 սանթիմ):

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Մ. Փորթուգալեանի հրատարա-
կած գիրքերէն վրայ մասնաւոր գեղ-
կը լինի Պարսկաստանի Հայերէն հա-
մար որոնց կը դրկուի փակագծի մէջ
նշանակուած գիներով:

Ա. ՀԱՅ ԳԻՐԵՆՈՒՆԻ ՄԸ (Սպառած):

Բ. ՀԱՅ ԳԻՐԿԱՅԻ

Գ. ՍԱՂՄԱՍ ԻՍՐԱԵԼԻ

Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼԿԱՐԱՅԻ ԵՒ

ԿԵՆՍԱԿՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՊՏԱՄ-

ԲԱՊԵՏԱՅ (Սպառած):

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒՆԴԵՐԸ. — (Հայաս-
տանցիների պանդխտութեան տխուր
հետեւանքների մէկ փոքրիկ պատկերը
կը ներկայացունէ վիպական կերպով):

Դին (90 սանթիմ) 1 ֆրանկ 20 սանթիմ.

Զ. ԳԱՄԱՐՔ ԲԱՐԻՊԱՆ — ԺՈՂՈՎԱԿԱՆ
ԲՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այլաբան անարտե-
լան (Մեծանուն հայ բանաստեղծին
վերջերս գրած ագաթայունչ ընտիր ո-
տանաւորներէն 3րդ առանձին տետ-
րակով հրատարակուած են): 50 հատոր

2 ֆր. և 50 սանթիմ, հատոր (5 սանթիմ):

10 սանթիմ:

Ե. ԼԻՆԶԻ ՕՐԵՆԴԸ ՏԱՃԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Մ.

(Սպառած):

Զ. ԹԻՐԻՔԻԱՆԻ ՀԱՅՆԵՐ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴԱ-
ՅԻՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերէն և իրենց
դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական
և ցեղաբանական ամփոփ և հետա-
քրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պա-
րունակէ: Թիւրքահայաստանի մէջ բը-
նակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչների
թուին բաղդաւական մէկ ցուցակն
ալ կցուած է տետրակին վերջը): Դին

50 սանթիմ (35 սանթիմ):

Թ. «ԱՐՄԵՆԻԱ» ՅՈՒՇԱՐԱՐ (Արմենիայի
Ա. տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորու-
վին սպառած և միւսերուն ժամանակ
չստորի հետաքրքրութեան առարկայ
դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ.
Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող
յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփ-
ուած են Յուշարարի մէջ որ ութամալ
գիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ):

(1 ֆրանկ): 1 ֆր. 40 սանթիմ

Ժ. ՎԵՃԻ (Պուլկարի մէջ Թիւրքերի
արած բարբարոսութիւններէն մի փոք-
րիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց
կուտայ թէ Պուլկարեան ինչպիսի մի-
ջոցների գիւծած են իրենց վրէժ լու-
ծելու համար): (15 սանթիմ) 20 սանթիմ.

ԺԱ. ԹՈՒՄԱՐ ԲՈՏԱՐԻՍ (Յունաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն-

ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յուններն
ինչպիսի միջոցների գիւծած են իրենց
վրէժ լուծելու համար): (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ:

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԳՐԱՄ ՈՏԱՆԱՌՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրե-
նասիրական ոտանաւորներէ մի քանին
ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իւ-
րեւ նմոյշներ զանազան քաղաքների
մէջ և զանազան տպագրութիւնները
տակիւրերէնմ գրած ոտանաւորներէն
որոնք ժամանակին հրատարակուած չի
լինելով կորուած են այժմ: Այն մի
քանի ոտանաւորներ որոնք իբրեւ նմոյշ
ամփոփուած են այս տետրակի մէջ,
ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պոլիս տը-
պագրուած ազգային երգարաններին
մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւնն
վաղուց արդէն արգիւտուած է, և Ասիա
և Արմենիա լրագիրներէն մէջ: Նմոյշների
մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ արը-
ւած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ
ինչ տպագրութիւնների տակ ներշն-
չուելով գրուած են: Գին (10 սանթիմ)
15 սանթիմ:

Ասանցմէ զատ, Արմենիայի խմբագ-
րատան մէջ ծախու կը գտնուին նաեւ
Հ. Ալիշանի, Հ. Ինճիճեանի, Հ. Գարե-
գին Չարհանէլեանի, Բաֆֆիի, Մե-
րենցի հրատարակուած բոլոր գիրքերն,
ինչպէս և ուրիշ տպագրող գրքեր և
քարտէզներ Հայաստանի հայերէն կամ
լատինական տառերով և զանազան
գիներով և ին. և ին.:

Գրավաճառանոցի մանրամաս ցու-
ցակը որ 90 երեսներէ կը բաղկանայ,
ցանկացողներին կը դրկուի ճիշակաւ:

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՏՐԷՆ ԱՒՆՈՒԱՄ
ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼԱՐԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը
ներկայացունէ ընտանեկան տխուր
պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ
անբարոյալտն մի հայր իւր ազգական-
ուած վարքուբարքով որչափ չարիք-
ների պատճառ դարձած է և վերջ ի
վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով
սպաննուած և անհետացած է աշ-
խարհէ: Գին 1 ֆրանկ. (75 սանթիմ):

ՏՆՈՐԷՆ — ԻՄԱՐԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Le Gérant: FÉLIX ENFANTIN.
ՄԱՐՍԵՅԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie et Papeterie du Midi,
Allées de Meilhan, 44.